

Egynehány adat  
öregbik Rákóczi György halálára és temetésére  
vonatkozólag

1648 október 7-ére tüzték ki Lorántfi Zsuzsánna fejedelemsz-  
zony unokahugának: az Alia kiasszonynak, lakodalmát Zólyomi Mik-  
lóssal..." Fejérváratt; hogy die 4. 8-bris a fejedelem igen meg-  
nehezedett volna, a lakadalom die 7. Octobris ment vala végben;  
vevén esziben halálos sulyos betegségét, testamentumát is elvé-  
gezte vala die 11. 8-bris inkább csak keresztyén tanítóival Csul-  
lai György akkori püspökkel, ki azelőtt udvari prédikátora is va-  
la sokáig /ebben téved Szalárdi, mert csak egy esztendő múlva lett  
püspökké/ és Medgyesi Pállal akkori udvari papjával maradni kíván-  
koztván... azon napon reggel 11 órakor, szép csendes kimulása ál-  
tal, az élők társaságából kiköltözött vala... méltóságos fejedelmi  
posteritásinak, és házának főképen vele együtt megélemedett, is-  
tenes életű keresztyén házastársának életéig való keserűséget, és  
szomorúságot hagyván."1)

Ifjabb Rákóczi György, az új fejedelem, édes atyjának 1648 ok-  
tóber 11-én történt halálát jelentvén, Kolozsvárt és az ahhoz tar-  
tozó falukban reggel és délután egy-egy óráig tartó harangozta-  
tást parancsolt.2) Ezért találjuk Szegedy Gergely kolozsvári re-  
formátus harangoztatógazda számadáskönyvében feljegyezve: 1648.  
"Die 14 8-bris Az fejedeleom Eö Nga temtése eleött Az Harangokat  
mindeon nap kettseör meögh vonatván, ezen naptul foghva Januari-  
us[na]k kilenczedik napiaigh."3)

1) Szalárdi János Siralmas magyar krónikája. Pest, 1853. 232, 235,

2) Kolozsvár város ólevéltára. Fasc. III. 335.

3) Szegedy Gergely ratioja. 1/B. lev. /Az egyházközség lev.tárá-  
ban./

További adataimat jórészben a kolozsvári sáfárpolgárok számadáskönyvéből idézem. Természetes, hogy ez csak nagyon kis része annak a temetési ceremóniának, amely ekkor lefolyt, de mégis csak valamelyes bepillantást enged a történt eseményekbe.

Igy találjuk 1649 január 3-án "Erkezven Feieruarrol Vrunknak egi "feo ember szolgália Kouaszny Balas Deak az Temetesre ualo zaszloknak az Kopiaijt czinaltatuan It az Asztalosokkal."<sup>4)</sup> Bizonyosan számos zászlós kopjás vitéz kísérte a koporsót.

1649 január 4-én "Erkezuen az Vrunk eo Naga koporsoual es egi tar szekerekkel mellette leuen No. 24 Darabant." "Az koporso egi tarh szeker elejben attunk Hideluereol No 24 eokreöket Baniabükkygh,"<sup>5)</sup> miként 1652 április 10-én látjuk, hogy "Az Rakoczy Sigmond Eö Naga on koporsoját Viszik Enyedigh 14 Eökrön." Tovább pedig azt találjuk, hogy 1649 január 5-én "Erkezuen az Debreczenj Birak az Temetesre menuen." Január 6-án "Erkezvén Patakról a papok negien." "Eodem Die Erkezuen az Papokkal Deakok patakról No 28 mindenestöl."<sup>7)</sup> E négy pap között bizonyosan ott lehetett a nézetekben egymással örökké harcban álló, episcopalis felfogású Verőczei és a puritánus Tolnai Dali János. E feltevésünket az a körülmény is megerősíti, hogy amikor az ifjú Rákóczi Zsigmondot Fehérvárott elhantolták, a temetésre 1652 április 17-én együtt utazott e két prédikátor.<sup>8)</sup>

1649 január 7-én "Gaszpar pap Vrlam] Feieruar fele Aluinczigh menuen, Attuk eö kgime Ala Feier Marton negi louat T.f. 4. den."<sup>9)</sup> E lelkipásztor Graffius Gáspár, a kolozsvári református szászok papja volt.

1649 január 8-án "Erkezuen Debreczenj Deakok az temetesre No 16. Eodem die Erkezuen az Czaszar köute Teöreös Istuan eo Nga."<sup>10)</sup> Törösről ismeretes, hogy a pozsonyi kamara prefectusa, keresztneve

---

4) Városi sáfár. 1649. 74.

5) U. o. 1649. 77, 302.

6) U. o. 1652. 191.

7) U. o. 1649. 77, 80.

8) U. o. 1652, 192, 407.

9) U. o. 1649. 421.

10) U. o. 1649. 84.

pedig helyesen János, akiről már tudjuk, hogy 1645-ben is a császár követe volt Rákóczinál s azon kívül a nagyszombati tárgyalás és a linci békekötés alatt Ferdinánd személyének képviselője.<sup>11)</sup> De rajta kívül sokan, így az öreg fejedelemtől maradt tanácsurak is pedig jelen valának: Haller István, szép özszegegre jutott becsületes öreg ur Rédei Ferencz, Kemény János, Serédi István, Bethlen Ferencz valának, kik közül is nem sok esztendő múlva Bethlen Ferencz, Sulyok István, Barcsai Zsigmond igaz hazafiai, Huszár Mátyás és többek elhalának.<sup>12)</sup>

Ugyancsak 1649 január 8-án jegyezte fel a kolozsvári sáfár, hogy az unitáriusok részéről "az Temetésre Ala menuen Feieruarra Kovacz Gaspar Vr[am]l, puspök Vr Attuk az eö kglk szannoik elejben /6 lovat/.

Miként Szalárdi János Siralmas magyar krónikájában elbeszélte, hogy "az méltóságos öreg Rákóczi György fejedelemnek megkeseredett haeresi pedig nem állitván szükségesnek a testnek a föld színén sokáig való tartását, a test lélek nélkül csak földet, rothadást - porrá lételt lévén várandó és kívánandó; az temetés napját ezért ad diem lo Januarii anni 1649. rendelvén, arra kivülvaló országokból is nagy, sok méltóságbelieket is hivattak vala, a kik követjek által, és az ország statusi, rendei is igen-igen nagy frequentiával, sűrű sokasággal rágyülekezvén, nagy solennis pompával temettetett vala ugyan a fejevári belsővárosbeli öregebb egyházba;...Kinek temetőhelyén hogy méltóságához állandó monumentuma, emlékeztetőjele a posteritásnak, maradéktalanul fönmaradhatna, Lengyelországban sok ezer forint summában szegődtetett vala, mindenestül fekete, fejr és veres márványkövekből igen szép kőfaragásbeli mesterséggel, angyal- és emberképekkel megékesített monumentum csinálására; melly azon következő télen még megkészült, kikeleten kihozatatott és felrakatott."<sup>13)</sup> Ez a siremlék azonban aligha volt a koporsóval azonos, mert az előbbi bizonyosan ércből való, amelyet netalán a felvidéken készítettek.

Ugyancsak a sáfárok számadáskönyvében találtam feljegyezve: "Az czimerek alá az Eötuessekkal egigiut Attunk Eniedigh" /lova-

11) Szalárdi. 195-96.

12) U. o. 252.

13) U. o. 250-51. - V.ö. még Medgyesi Pál: Erdély S' Egesz Magyar Nep... Harmas Jajja S' Siralma. Várad, 1653.

kat/.<sup>14)</sup> Ezeket az aranyozott ezüst cimereket, amelyeket részben a koporsóra, részben pedig a templom falára helyeztek el, bizonyosan a jeles kolozsvári ötvösökkel készítették el; képtük a felsővadászai Rákóczi-szivpaizzsal bővített Erdély cimere volt. Összevetem vele a kolozsvári farkas-utcai templomban eltemetett Apafi-gyermekeknek ugyanott őrzött aranyozott ezüst címerét.

A temetés után a résztvevők közül csakhamar sokan visszatértek. 1649 január 14-én "Erkezuen Pataki Deakok No 16 persona." Január 15-én "Visza jecouen Feieruarrol az Debreczenj deakok No 12." Január 16. Erkezuen Feieruarrol az Csaszar keouete Teoreos Istvan, Sterhazj Vra[m], Nyárj Bernad, Balintfj Balás eo Ngok Mellett Commissarius".<sup>15)</sup> Az öreg fejedelemasszony és Rákóczi Zsigmond azonban megvárták, amíg a siremlék elkészül, akkor azután ők is elhagyták Fehérvárt s Patakra költöztek.

Bárha semmi biztos adatom nincsen reája, de valószínű, hogy amikor 1649 május 15-én Fehérvárról érkezett "Az Patakj Nemet Pap," bizonyosan a muskotélyosok lelkipásztora, ő hasonlóképpen részt vehetett Rákóczi temetésén.

Ha most már bár képzeletben megállunk egy pillanatra az öregbik Rákóczi György sirládája előtt, el kell gondolkoznunk azon, hogy benne egy sokat olvasott és tanult férfiú nyugszik, aki - Bethlen Gábor mintájára - szellemileg nagy, képzett és józan életű államférfiakat és egyházi vezetőket akart nevelni. Őtöle bárha távol állottak a puritánus felfogás eszméi, de Bisterfeldiuson és Medgyesi Pálon keresztül mégis csak eljutott hozzá a szabadabb gondolkodás szelleme is. A fehérvári iskola által lerakott alapokat a váradi és a pataki scholák tanárainak Angliából hozott eszmevilága nem hagyván érintetlenül, nemcsak Lorántfi Zsuzsánnára és Zsigmond hercegre, de még az öreg fejedelemre is nem egy tekintetben őszinte hatással volt.

Az angol Ghishull, Konstantinápolyból 1702-ben történt hazatérésekor, Fehérvárott megtekintette "a csinos kálvinista egyházat" s ekkor még látta Rákóczi György és Zsigmond siremlékét is, - azóta azonban egészen nyomuk veszett.<sup>16)</sup>

---

14) Sáfár. 1649. 303, 423.

15) U. o. 1649. 90, 91, 92.

16) Kropf Lajos: Ghishull utazása hazánkban. Sz. 1903: 636.